

Конкретность коммуникативной культуры определяется конкретностью ситуации, в которой формируется, передается, принимается, интерпретируется информационный поток активными субъектами общения.

Библиографические ссылки

1. Абросимова, З. Ф. Педагогическая культура учителя / З. Ф. Абросимова // Наука и образование Зауралья. – 1998. – №2 (3). – С.18–20.

2. Коммуникативная культура [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://didacts.ru/termin/kommunikativnaja-kultura.html#>. – Дата доступа: 30.10.2023.

3. Кораблева, Г. В. Основы коммуникативной культуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-kommunikativnoy-kultury>. – Дата доступа: 30.11.2023.

УДК 373.5

ФАРМІРАВАННЕ ЭКАЛАГІЧНАЙ КУЛЬТУРЫ НАВУЧЭНЦАЎ НА ўРОКАХ БІЯЛОГІІ І ПАЗАўРОЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

А.С. Радаман

radoman2@mail.ru

ДУА «Грышкевіцкая сярэдняя школа»

Минск (Республика Беларусь)

FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS IN BIOLOGY LESSONS AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

A. S. Radoman

radoman2@mail.ru

Gritskevichi Secondary School

Minsk (Republic of Belarus)

Анотацыя. У артыкуле выяўлены педагагічныя ўмовы, якія спрыяюць павышэнню эфектыўнасці па фарміраванні экалагічнай культуры на ўроках біялогіі і пазаўрочнай дзейнасці. У ім апісаны актыўныя формы і метады, якія дазваляюць атрымаць станоўчы вынік па дадзенай праблеме. Артыкул прызначаны настаўнікам біялогіі агульнаадукацыйных устаноў.

Annotation. The article identifies pedagogical conditions that contribute to improving the effectiveness of the formation of ecological culture in biology lessons and extracurricular activities. It describes the active forms and methods that allow you to get a positive result on this problem. The article was assigned as a biology teacher of general education institutions.

Ключавыя словы: экалагічная культура, экалагічнае выхаванне, даследчая дзейнасць.

Keywords: ecological culture, ecological education, research activity.

Біялагічная адукацыя фарміруе ў падрастаючага пакалення разуменне жыцця як найвялікшай каштоўнасці. Вывучэнне біялогіі спрыяе ўсведамленню таго, што захаванне біясферы – абавязковая ўмова не толькі існавання, але і развіцця чалавецтва.

Гісторыя чалавецтва непарыўна звязана з гісторыяй прыроды. На сучасным этапе пытанні традыцыйнага ўзаемадзеяння яе з чалавекам выраслі ў глабальную экалагічную праблему. Экалагічная адукацыя – новы прыярытэт дзяржаўнай палітыкі і сродак адаптацыі людзей да хутка змяняючага асяроддзя. Сучаснаму грамадству патрэбныя грамадзяне, якія валодаюць не толькі сістэмай экалагічных ведаў, але і практычнымі навыкамі і ўменнямі ў галіне прыродаахоўнай дзейнасці, здольнасцю да экалагічнага прагназавання наступстваў гаспадарчай дзейнасці чалавека. Акрамя таго, юныя грамадзяне павінны валодаць пачуццём адказнасці за прыроду.

Эколага-біялагічная адукацыя адыгрывае важную ролю ў выхаванні і развіцці асобы вучня. Яна спрыяе гуманізацыі грамадства, фарміраванню маральнага, псіхалагічнага і фізіялагічнага здароўя чалавека, разуменню значэння жыцця як найвышэйшай каштоўнасці на Зямлі. Захаванне прыроды Беларусі, яе расліннага і жывёльнага свету, навакольнага асяроддзя і здароўя людзей ва ўмовах абвастрэння экалагічных праблем немагчыма без ажыццяўлення экалагічнага выхавання навучэнцаў як мэтанакіраванага працэсу ўзбраення іх біялагічнымі ведамі, фарміравання экалагічнага паводзін і развіцця асобасных якасцей, якія фарміруюцца як ва ўрочнай, так і ў пазаўрочнай дзейнасці.

У сістэме адукацыі, у першую чаргу біялагічнай, на першае месца выходзяць праблемы, звязаныя з абнаўленнем структуры і зместу агульнай адукацыі. Гэта патрабуе пераасэнсавання мэт, змены прыярытэтаў у біялагічнай адукацыі і прывядзенне яе ў адпаведнасць з новымі патрэбамі грамадства, сусветнымі тэндэнцыямі, дасягненнямі навукі аб жыцці на сучасным этапе. У якасці прадуктыўнага падыходу да вырашэння экалагічных праблем сучаснага грамадства разглядаецца фарміраванне новага тыпу ўзаемаадносін Чалавека і прыроды, накіраванага на пераадоленне дэградацыі прыроднага асяроддзя і яе захаванне.

Дадзеная праблема актуальна для мяне як педагога, настаўніка біялогіі, чалавека, які прымае на сябе адказнасць за якасць біялагічнай адукацыі маіх вучняў.

Шматгадовая праца ў экалагічным накірунку на ўроках і ў пазаўрочнай дзейнасці далі мне магчымасць абагульніць і сістэматызаваць назапашаны вопыт.

Я імкнуся развіваць у дзяцей цікавасць да вывучэння біялогіі, фарміраваць у іх станоўчую матывацыю і пазнавальны інтарэс да прадмета.

У сваёй практычнай дзейнасці імкнуся выкарыстоўваць такія прыёмы працы, якія спрыяюць развіццю ў дзяцей ўмення абмяркоўваць тыя ці іншыя праблемы, шукаць прычыны іх узнікнення, выказваць і адстойваць свае думкі, самастойна знаходзіць адказы на пастаўленыя пытанні. У працэсе такой працы выяўляюцца найбольш актыўныя, высокаматываваныя навучэнцы, якія жадаюць вывучаць біялогію на павышаным узроўні не толькі на ўроках, але і ў пазаўрочны час.

У сваёй працы лічу галоўным фарміраванне экалагічных ведаў на ўроках біялогіі і ў пазаўрочнай дзейнасці як сістэмы экалагічнага выхавання навучэнцаў.

Крытэрыем эфектыўнасці экалагічнага выхавання і адукацыі могуць служыць як сістэма ведаў на глабальным, рэгіянальным, лакальным узроўнях, так і рэальнае паляпшэнне навакольнага асяроддзя сваёй мясцовасці, дасягнутае намаганнямі школьнікаў.

Вучняў неабходна зацікавіць прадметам. Перш за ўсё трэба правесці аналіз вучэбна-метадычнай літаратуры і школьнай практыкі па праблеме экалагічнага выхавання школьнікаў, адаптаваць навуковы экалагічны матэрыял да школьнага зместу біялагічнай адукацыі, а затым распрацаваць канспекты ўрокаў, раскрываючы значэнне падтрымання ўстойлівасці і цэласнасці біясферы як асновы экалагічнага выхавання.

Асаблівую актуальнасць біялагічная адукацыя мае пры фарміраванні ў падрастаючых пакаленняў разумення важнасці захавання навакольным асяроддзем. Уцягванне ў актыўную пазаўрочную працу па прадмеце ідзе ад урока да пазакласнай работы. З ліку ўдзельнікаў аб'яднанняў па інтарэсах і асобных матываваных навучэнцаў фарміруецца актыў, які дапамагае настаўніку ў арганізацыі пазаўрочнай работы па біялогіі. Так паступова ствараецца ў калектыве атмасфера захоплення прадметам, адносінамі кожнага да агульнай справы і ўзнікае ўстойлівая сістэма работы, у якой кожны элемент існуе не асобна, а ў цеснай узаемасувязі з працай на ўроку.

Фарміруючы гуманныя адносіны да прыроды, неабходна зыходзіць з галоўнага, каб дзіця зразумела, што чалавек і прырода ўзаемазвязаны. Таму клопат аб прыродзе – клопат пра чалавека, яго будучыню, а той, што наносіць шкоду прыродзе, наносіць шкоду чалавеку.

Найбольш складаным пытаннем з'яўляецца вызначэнне аб'ёму экалагічнай інфармацыі і яе падача. Каб выклікаць у дзіцяці цікавасць да вучобы, неабходна выкарыстоўваць сучасныя адукацыйныя тэхналогіі: камп'ютарныя прэзентацыі, інтэрнэт-рэсурсы, відэазапісы, інтэрактыўныя сэрвісы.

У сваёй практыцы я шырока выкарыстоўваю экскурсіі. Экалагічная адукацыя немагчыма без правядзення экскурсій у свет прыроды. Гэта развівае у дзяцей творчую назіральнасць, цікаўнасць і самастойнасць у даследаванні навакольнага свету. Падчас экскурсій у дзяцей фарміруюцца экалагічныя веды нормы экалагічнага паводзін. Фарміраванне адказных адносін да прыроды ў вучняў – складаны і працяглы працэс. Яго вынікам павінна быць не толькі авалоданне пэўнымі ведамі і ўменнямі, але і развіццё эмацыянальнай спагадлівасці, умення і жадання актыўна абараняць, паляпшаць, акультурваць прыроднае асяроддзе.

Для актывізацыі навучальных інтарэсаў вучняў і фарміравання станоўчых адносін да навучання стараюся ўжываць элементы розных тэхналогій: праблемнае навучанне, тэхналогію развіцця крытычнага мыслення, тэставыя заданні, камп'ютарныя і даследчыя тэхналогіі і інш.

Галоўнае – уключаць вучняў у розныя віды дзейнасці на ўроку, каб яны не адчувалі стомленасці ад аднастайнасці, манатоннасці працы, якая прыводзіць да страты цікавасці да вывучаемай тэмы.

Пры падрыхтоўцы дамашняга задання, акцэнтую ўвагу вучняў на малюнках падручніка, рэкамендую выкарыстоўваць іх для лепшага разумення друкаванага тэксту. Разам з тым, прапаную выкарыстоўваць матэрыялы, атрыманыя ў ходзе экскурсій і назіранняў сваёй мясцовасці. Яны спрыяюць развіццю дапытлівасці, дапамагаюць вывучаць асаблівасці вонкавай і ўнутранай будовы арганізмаў, прымушаюць аналізаваць і параўноўваць розныя аб'екты, рабіць высновы аб іх падабенстве і адрозненні. Гэта актывізуе пазнавальную дзейнасць навучэнцаў і спрыяе павышэнню якасці ведаў.

У якасці наглядных дапаможнікаў часта выкарыстоўваю табліцы. Яны дапамагаюць сістэматызаваць навучальны матэрыял, садзейнічаюць яго лепшаму ўспрыманню, выпрацоўваюць у вучняў уменне выбіраць галоўнае ў вывучаемай матэрыяле і сістэматызаваць свае веды.

На ўроках навучэнцы робяць аналіз тэкставых табліц, самастойна або калектыўна запаўняюць табліцы пры вывучэнні новага матэрыялу. Дзецям прапануецца алгарытм, ставяцца праблемныя пытанні, на якія неабходна знайсці адказы самастойна, затым выслухоўваюцца варыянты тэкставага запаўнення калонак табліцы, вызначаюцца аптымальныя варыянты для запісу. Пры арганізацыі групавой і індывідуальнай працы я ўлічваю кантынгент класа, аб'ём і складанасць матэрыялу.

Пры выкананні практычных і лабараторных работ актывізуецца дзейнасць вучняў на этапе засваення вывучаемага матэрыялу. Тут я выкарыстоўваю эўрыстычныя або даследчы прыёмы. У першым выпадку задаю класу пытанне, з

дапамогай наводзячых пытанняў аб будове адзелаў цела, пакроваў, колькасці канечнасцяў і г.д. прыводжу іх да адказу. У другім выпадку навучэнцы на аснове праведзеных назіранняў, доследаў, аналізу літаратуры, працы з гербарыямі або калекцыямі, рашэнні задач павінны самі даць адказ або сфармуляваць выснову.

На ўроках біялогіі я надаю ўвагу асноўным паняццям сучаснай экалогіі: экалагічныя праблемы чалавецтва, раскрыццю галоўных сувязей паміж чалавекам і навакольным асяроддзем; выхаванню ў вучняў любові да роднай прыроды; ахове навакольнага асяроддзя.

Пытанні экалагічнага характару вырашаюцца на ўроках біялогіі ва ўсіх класах. Для павышэння цікавасці да вывучэння жывых арганізмаў і прышчаплення дапытлівасці ў дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту я прапаную выканаць ім творчыя заданні: скласці паведамленне, падрыхтаваць рэферат ці стварыць прэзентацыю. Навучэнцы абавязкова павінны абараніць сваю працу – данесці новую інфармацыю сваім аднакласнікам. Такім чынам, дзеці вучацца аналізаваць і абагульняць матэрыял. У іх развіваецца вусная размова, і ў далейшым яны не саромеюцца выказаць услых свае думкі і меркаванні.

Шматгадовы педагогічны вопыт і творчы пошук па гэтай праблеме прывёў да вывады аб тым, што адным з найбольш эфектыўных метадаў выхавання экалагічнай культуры з'яўляецца арганізацыя навукова-даследчай дзейнасці навучэнцаў.

Вучні займаюць прызавыя месцы ў конкурсах і навукова-практычных канферэнцыях рознага ўзроўню: рэспубліканскі конкурс навукова-тэхнічнай творчасці «Тэхнаінтэлект», рэспубліканскі этап конкурсу экалагічных праектаў па энергазберажэнню «Энергомарафон», міжнародны конкурс юнацкіх даследчых работ ім. Вярнадскага, міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Моладзь у навуцы» НАН Беларусі, адкрытая маскоўская інжынерная канферэнцыя школьнікаў «Патэнцыял», рэспубліканскі этап конкурсу «100 ідэй для Беларусі», рэспубліканскі этап конкурсу біёлага-экалагічных работ.

Библиографические ссылки

1. Карона, Г. Н. *Экологическое образование и воспитание учащихся: на материале предметов естественнонаучного цикла* / Г. Н. Карона. - Мозырь : Белый ветер, 1998. – 121с.
2. *Экологическое образование старшеклассников в процессе учебной деятельности: (на материале естественнонаучных дисциплин): автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук: 13.00.01* / Недюрмагомедов Г. Г. – Махачкала, 2007. – 26 с.

3. Экологическое образование в воспитательной системе Гродненской области / Т. Н. Гинч // Экалогія : навукова-метадычны часопіс / заснавальнік РУП Выдавецтва “Адукацыя і выхаванне”. – 2011. – № 7. – С. 10–11

4. Экологическое образование — путь к устойчивому развитию / Л. П. Калиновская // Экалогія : навукова-метадычны часопіс / заснавальнік РУП Выдавецтва “Адукацыя і выхаванне”. – 2011. – № 7. – С. 3–5

5. Экологическое образование в школах Республики Беларусь / С. П. Онуприенко // Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. – 2013. – № 4. – С. 4–9

6. Экологическое образование и воспитание школьников на уроках биологии: Метод. рекомендации / Авт.-сост.: Л.В.Черняк и др. – Мн. : Бел. гос. ун-т : Гродно, Науч.-произв.-коммер. фирма “ПИК-Гродно”, 1999. – 206 с.

УДК 372.857

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА БИОЛОГИИ И ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

М.И. Сергеева
marinka-2320@mail.ru
ГУО «Средняя школа №64 г. Минска»
Минск (Республика Беларусь)

PROBLEMS OF TEACHING THE SUBJECT OF BIOLOGY AND POSSIBLE SOLUTIONS

M.I. Sergeeva
marinka-2320@mail.ru
Secondary School No. 64 of the city of Minsk
Minsk (Republic of Belarus)

Аннотация. Актуальность работы обосновывается тем, что учитель должен идти в ногу со временем. Современное информационное общество – это общество, для которого обладание знаниями, умениями и навыками является необходимым, но далеко не достаточным результатом образования. Современное образование должно обеспечивать не только усвоение знаний, но и выработку таких немаловажных умений, как ориентирование в информационном пространстве, осваивание новых технологий, а также способности к самообучению. Модель современного выпускника – это мобильность, динамизм, универсальность мышления.

Abstract. The relevance of the work is justified by the fact that the teacher must keep up with the times. Modern information society is a society for which the possession of knowledge, skills and